

Nemzeti Társalkodó

Szombaton, $\frac{11}{13}$ = November 13-dikán

1830

A' Haza' Gazdagságát
(Nationalreichtum) illető Kérdések
(Nzti. Társalkodó 45-dik lap.).

Ezen kérdésekre felelni, 's ezt a' tárgyat az egész ország előtt a' lehetőségig közönséges, 's tiszta esmérethet hozni igazán szükségesnek látván, megpróbálom magam-is, ellátásom szerint, a' mit világoztatására tehetnék. — Nem ereszkedem én, az első kérdést illetőleg, az országok' alkatmánya' bontzogatásába, azt gondolám; a' most nem tzel, 's a' kérdőnek-is más ki-nézése (tzelja, előlátása) lehetett ezeknek feltételében, nem az, hogy egy vizsgálódási tudományt bővítsen; ére-nézve tsak röviden említem meg, hogy minden bizonytal a' vagyon' birtoka volt az a' hatalmas rugó erő, mely legelőbb az embereket országnak nevezhető társaságba hívta, mely az első vezéreket, királyokat, despotákat elő-álította, a' hierarchiát(?), aristocratiát lassanként kiformalta, 's utóbb, éppen ezekre épülve a' pallérozódásnak, szabattságnak-is szülője volt. De, hadjuk ezeket, az emberi nemzet' fejlődése szép, 's kimeríthetetlen mezejébe tartozó vizsgálódásokat máskorra, és másoknak! tekintsük most tsak az országokban, úgy a' mint azok most állanak, legkézzelfoghatóbb következéseit a' nemzeti szorgalomnak, 's tagjai' vagyonos vagy vagyonta-

lan voltaknak, és hogy milyeneknek kell a' vagyonos tagoknak lenni ára, hogy az ország virágzó légyen?

1) A' mi az első kérdést illeti: Minek-utánna a' vagyon-közösség' vagy-is, vagyon nem bírásnak az egész emberi nemzetben nintsen többé helye, (kivéven Zeit-ot Hollandiában, egyszerűen, a' Herrenhutereket mindenütt ked.) és minden kissébb, vagy nagyobb tökéletességgel egybe-szerkeztetett ország, a' vagyon' birtokán; mint talpkövön nyugszik,—lehető-e egy ország fenn-álló, boldog és lelki-képpen-is mivel, a' nélkül, hogy tagjai tehetősök, vagyonosok, és mindenekfelett, szorgalmatosak (industriosusak) legyenek?

Ki kelvén az emberi nemzet gyermeki állapotjából, 's a' társaságban élő embernek szükségei számtalanra szaporodván, ma már senki nem képes minden szükségeit maga' erején kielégíteni; a' legkissébb tagnak-is egy országban olyan szükségei vagynak, mellyeket tsak az egész ország, az igazgatás elégíthet ki: az igazgatás tartja, a' külső hátorság' fenn-tartására a' hadakat; a' belső hátorság, 's a' birtok őrizetere megkívánató ítélő-székeket, számtalan tisztviselőket; az ország vereti a' pénzt, a' tse-reberének köz-mértékét; tsináltatja az ország-útakat; tartja a' postákat, vala-

mint sok más közhasznú intézeteket, melyeknek hasznok minden egyes tagjánézve kiterjedő, 's külön egy magános sem volna elégséges azt megszerezni.— Honnan veszi az igazgatás, az ezekre megkívántató költséget, ha, nem a' magánosoktól? a' korona' vagy ország' jóságait ki miveli; ki veszi-meg terményeit; az adót, harminzadokat, vámokat, dézmákat ki fizeti? az alattvalók, a' magánosok vagyonna az a' kimeríthetetlen kútfeje az ország' jövedelmének, mely abban a' mértékben nevedkedhetik, a' mint a' szükség kívánja.— Ez a' kútfo, mely lehettségessé teszi az igazgatásnak az idő' lelkével együtt járni, a' nemzet fejlődésére újabb-meg-újabb utakat nyitni-még: Nemzeti Museumot, Georgicont, Polytechnicum Institutumot, Bibliothékákat felállítani, Tanítókat fizetni; új találmányokra serkenteni; a' közjóért fáradozókat felsegélteni, süketeket, vakokat kiknek a' természet csak fél életet adott, kimivelni, az emberiség' fokára emelni.— Ez az a' kútfo, mely az igazgatás' atyai gondoskodásának hatósságot, valóságot ad, és még ott-is munkálkodik a' közjóért, a' hova az igazgatás' keze el nem hat: — melyik országot tudatt valaha az igazgatás, a' legatyaibb segedelmeivel is megmenteni az éhel-halástól, költségesen bé hordott, vagy előre gabona tárokhba gyűjtött, 's a' szükség idején a' népnek kiosztatt gabonával, ha a' magánosoknak nem volt eltett, meggyűjtött vagyonnjok, ha a' nemzeti szorgalom nem ösztönözte a' nagyobb részt-is, az élet' első szükségeinél többet elégiteni-ki, ha szükség' idejében nem a' jóléthez tartozókban (luxus, articulussaiban), hanem az élet' fenn-tartására elkerülhetetlenekben a' kenyérben volt a' tsonkulás;—melyik igazgatás az, a' melyik a' legszentebb szándék mellett-is, minden egyes szerentsétlennek, nyomorék-

nak, erőtlennek élelmet, ruházatot; minden nagy elmének mezőt, és segedelmet; minden megkülömböztetett tehetségnek foglalatosságot, minden közjóra munkálódó intézetnek lételt tudna adni; ha azt tehetős magánosok, ha azt fabrikák, mesterség-műhelyek, a' nemzeti szorgalom nem teszik?

De, béfolyj a' nemzeti szorgalom, és az, hogy a' magánosoknak kelletin fejlődő jövedelmek légyen, a' nemzet lelkére-is: tsak az ember, a' ki a' maga' hasznára jól megfontolt elintézéssel, igazságos úton, férfiasan reá dolgozva, 's áthatatos szorgalommal kíván munkálodni és úgy jutni valamely kívánt tzelhoz, tsak az ilyen lesz köz-hivatalakban, 's embertársaira nézve-is igazságos, haszonvehető tagja egy országnak; a' ki ellenben, mint a' lipitor ingyen kenyeret kíván enni, 's azt várja az Istentől, hogy szájába repültesse a' sült galambat, a' ki jobbszível szigorog nyomorúságban, szegénységben, mint-sem tsak egy lépést-is tégyen önnön fáradsága által szerzendő, érdemlendő jól-létére, az ilyenekből a' legalatsonyabb lelkü tagjai telnek ki az országnak; az ilyen, ha közhivatal vállal-is, tsak azért teszi hogy az országgal ingyen tartassa magát.—A' földhöz ragadott szegény, ki tsak annyit szerez, hogy az élet legelső szükségeit kielégíthesse, 's tsak azért él, hogy holnap-is élhessen; durva', miveletlen' marad, semmi lelki felemelkedése nintsen; a' köz-jó, a' Hazá eránt, nints' érzése, jó Hazafi nem lehet, mivel' nints' mi kösse a' Hazához, rossz állapottyában, nints mit veszessen többet, jóban, nints' mit nyerjen.—A' munkátlanság miatt szegény, a' ki megelégszik a' jelenkor' szükségeit valami rosszul kielégíteni, 's nem törekszik előlépni: az ilyen munkátlan 'sibbadságban esve, megelegetlen, irigy a' má-

sok jolléte eránt, 's az igasságos, a' lassú de bizonyos kereset-módjától, elerőtlenedett lelke irtódzván, tsak sebess, tsak hirtelen nyereségeken kap, mindenféle tiltott, 's az országnak karos-módokra elvetemedik, kivált midőn valamely történet, a' rendes jövedelmében tsonkúlást ejtvén, nintsen tartogatott vagyonnja mihez nyúljan, 's a' mián az élet-első szükségseiben érez fogyatkozást. — Az eladósadott, bánkrótírozott, elveszti minden characterét; az adós ember eleintén szaporítja adósságát újj költsön-vétellel, azért hogy szavának állhasson, de nőttön-növen adóssága, mint a' hegyről lejövő hó-gomolj (guja) mikor már költsönnel sem fizethet, hitelét elvesztette, szorították minden felől, betsültre kotzkázódik: hozzá nyúl, a' vissza fizetésnek legszentebb, 's igazabb fogadása mellett, betsülettyére hízott más vagyonnjához; vagy tsalással kéntelen a' két tűz között magának útát nyitni, vagy pedig, valaki igasságtalan kívánságának engedni; míg végre, elvesztvén hitelét, betsületjét, ön-hatósságát, játéka lessz hitelezőinek; 's az igasságért hartzolóból részre-hajló, az egyenes lelküből tsalárd, a' jószívüből érzéketlen, az erőss lelküből álhatatlan, a' jó hazafiból, egy a' közjó eránt érzéketlen ember válik. — De hadjuk-el ezeket az egyes szomorú képeket, 's vessük egy-kevéssé szemünket a' világ' történeteire: mindenütt azt látjuk, hogy valamely felekezet, rend, egy országban tehetössé vált, a' lelki pallérozottság-is nyomban követte; a' közép-időben, mikor minden ember tsak rablott, 's az ország nagyjai nem tehetősök, hanem hatalmasok voltak, kiknél volt a' pallérozódás? tsak a' papoknál kiknek a' kereszténység első buzgóságában roppant vagyonokat adott; de miolta az országok forrása letsendesedett, 's a' nagyoknak - is fegyvereiket egyébbel

kellett feltserélni: milyen sebess lépéseket kezdettek ezek a' pallérozódásban tenni, és mennyivel nem állanak ma minden országban feljúl a' szegény föld-népén? — miolta a' tsereberelőkből, gazdag fábrikusok lettek; milyen szép, 's mivelts lelkü rendet formáltak ezek az országokon; az országnak leg megvetettebb tagjaiból vált egy erős istápjja a' Hazaboldogságának; — végre a' miolta, a' föld birtokosok újjabb-meg-újjabb jövedelem-forrásokon gondolkodva, a' terményeket nemesíteni kezdették: a' föld-turást, 's tsorda-pásztorságot, egy lelket emelő díszes tudománnyá változtatták által; nem különbben atyai igazgatásak, 's lekes ember-barátok, a' szegény föld-népének újj útasításokat kezdettek gazdagodására adni: milyen más ábrázatot váltott azolta a' föld-színe? Nem képelek földogabb állapotot ezen a' földben, mint egy nagy kereskedőe (Groszhändler), és egy tehetős föld-birtokosé! — a' kereskedő az egész világgal egybe kötetésben állva, keze majd oda ér, a' hová gondoltja; munkás életét, 's mindég résen álló figyelmét előbb-hátrább jutalmazva látja; szavának hitele van országokon keresztül, nekie bizodalma másokban; mert az ő nyereségének lelke az igasság, és a' költsönös haszon; — a' földbirtokos éppen a' tövénel ülven azon forrásnak, melyből minden földi gazdagság folj, elfogyhatatlan kintsből merít; egy teremő a' maga' körében, minden vizsgálódását, minden jó gondolatját, újj ajándékkal jutalmazza néki a' bőv kezü természet; a' munkásság, és szorgalom: tehetővé, 's a' nyugalom' édes érzésére alkalmassá; a' farattság' megjutalmaztatása megelégedté, vidorrá, kiderülté teszi lelkét; ha mivelts lelkének vágyai számosadnak, a' kielégítés' módja is határ nélkül szaporodik, mind több, 's mind tökéletesebb lelki, testi gyönyö-

rüségekkel élhet; változtatott foglalatosságai közt tsak jádzeni, 's magát tserélt időtöltésekkel múlattatni láttzik, egy izléssel rendelt háztájnak gazdája, a' midőn mint a' nap, élesztő sűgarival, úgy gondos szorgalmával, mindennek maga körül életet, virágzást, bődogságot szerez.

2) A' mi a' második kérdést illeti:— Valjon egyik tagnak a' gazdagadása okvetetlen maga után huzza-é a' másiknak szegényedését, vagy nem? — és, melyik gazdagodás esik a' többinek contójára, melyik az, a' mely a' mellett, egyes szerentsés és munkás személyeket emel, a' többinek kárával nintsen?

Vagy más szóval, milyennek kell lenni az igaz gazdaságnak mely az országot bődoggá, virágzóvá tégye?— Nem az a' tehetős, nem az a' hasznos tagja valamely országnak, a' ki terményeit rakásra halmozza; tartogattja míg elromlik; egereket, férgeket hizlal abból a' terményből, mely sok embert táplálhatna; a' ki sajnálja a' földtől azt a' magat, azt a' munkát, mely esztendő-múlva hatannyit fordítna vissza;—vagy a' ki pénzé változtatva, dugatsolja el vagyonnját; azt a' kintset;—melynek egyedülvaló betse; a' tsereberét könnyíteni; 's a' munkásságát elő segélleni, — a' pénze, elhúzza ezen tzeljától, holt vagyonná változtatja; hanem mentől-több szükségnek kielégítése teszi a' gazdagságot; nem az az ország gazdag, a' melynek föld-gyomrában, vagy a' magánosak szekrényeiben, sok arany, ezüst van elrejtve, hanem a' hol minden fáradság jutalmát remélheti: a' természet minden új terményével, a' mester-ember minden új szüleménnyel szorgalmának, egy új szükségít, új gyönyörűséget elégítheti-ki, nem félvén attól, hogy füstbe menjen munkája; a' hol a' mindég nevedő vágyok, mindég szaporittják a' kielégítés módját; a' hol egy szóval a' nemzetet

szorgalom lelkesíti. — Nem-is az a' hasznos tag egy országban, a' ki tsupa önnszeretettől vezéreltetve, 's az órránál tovább nem nézve: tsalásokkal igyekszik a' más vagyonnját a' maga 'sebébe dugni; a' ki nem sajnálja az első keresőnek olyan keveset adni fáradsága jutalmául, hogy tehetetlen légyen tovább folytatni azon kereset módját; a' kinek pedig tovább adja, attól annyit kívánni, hogy előbb-hátrább minden vagyonnjából kivetkeztesse; az ilyeneknek ideig óráig tartó gazdagodássak, a' több résznek elkerülhetetlen szegénységét húzza maga után, míg végre ők magok jutnak ára az állapotra, hogy ne légyen ki megfizesse kelendőiket; ezek valóságos vészopói az országnak.— Tehát, nem azok, kik a' munkás kezeknek szánt Isten áldásaiban, lipitoroskodni kívánnak, ingyen élő herék, nem a' földhez ragadott szegények, nem a' rest gazdák, nem a' fősvények, nem a' tsalással gazdagadók, nem-is azok a' hasznos tagjai valamely országnak a' kik fényes kísérekkel, hitelbe vett tzipra készülettal nagy vendégségekben jellennek — meg, vagy magok nagyokat adnak, bövséget képzelhető lármás múlattságok közt, a' bődogságban úszni láttatnak; — hanem a' ki messze látó, 's az egésszet elnéző lélekkel, igasság szerettettel, meg adja mindeneknek a' magáét, másoknak-is hasznot enged, hogy nekie-is jöjjön; a' ki nem a' rejtett pénzben, hanem a' jólétben tartja gazdagságát; a' kinek jövendő állapotja mindég szemei-előtt lebegve, mindég előbb lépni igyekezik; a' ki nem éli hitelbe a' másikat, hanem minden új költségre egy új jövedelem-forrást tud megnyitni; a' kinek tele tsúrje, tele akla, izléssel rendelt tsinos háztálja: minden terményeknek a' lehetőségig való nemesített felnevelést, gazdájának munkás szorgalmát, lelke miveltségét mutatja;

—az ilyennek munkában erősödött, nem üress leke, kedves a' társalkodásban, böl-dogító a' házában, 's eröss talpköve a' hazájának; — bár sok ilyen tagjaival é-keskedjék kedves Hazám-is akkor nem lessz miért énekelni szép kinézéseinket, hérossainkat; halgatva, megelegetten é-rezni, nem trombitálni fogja Hazánk, a' hajdon Ditsó Magyar Nemzetnek, a' mostani idókor' lelkéhez emelkedett böl-dogságát! —

3) A' mi a' harmadik kérdést illeti: — Nevezetesen Erdélyt véve szem-ügyre, allítsuk-meg hogy, — valjon ebben az or-szágban mostanság a' valódi tehetősök' száma szaparodik-é, vagy az olyanoké, kiknek gazdagságjuk tsak tettző fény? — valjon, melyik élet, és kereset mód-ját követők közt vagyón több igazi te-hetős ember? és, valjon mellyek azok a' keresetmódok, mellyek az eggyes személy-lyek' gazdagodása mellett, a' több részt ne-hogy szegényittse, hanem inkább hasz-nára forduljon? 'sat.

Maga a' kérdést-tevő, megvallya alább, hogy ezekre a' kérdésekre teljes lehetet-len most kimerítőleg felelni, mivel' Ha-zánkat, bár mely kitsiny légyen is az, koránt-sem esmérjük eléggé; a' mi ke-vés esméretünk pedig közönségesen va-gyon rólla, azt elő hordani szükségte-lennek látom, annyival is inkább, mi-vel' bizonyos nem kedves képet állítana előnkbe, kivált' nemzeti egünk-re-nézve. Általánosan-véve, mi bé-foljással (bé-hatással) légyen a' gazdagság egy ország-ra, és millyennek kell annak lenni, már láttuk feljebb, a' Hazára alkalmaztassa ki ki a' mondottakat, önnön által-látása szerint, 's vegyen tanúságot tulajdon tu-dásai-tapasztalásaiból; — én ez-úttal tsak egynéhány megjegyzést teszek, mellyek talán világosíthatnak; vagy legalább ú-tasíthatnak, hogy mimóddal kerüllessék e-zen oly' szükséges esméretre eljutni. —

a) Egy országot-is, akármilyen vi-rágzó állapotban legyen az, kifogás nél-kül követni akarni; például venni-fel nem tanátsos; minden országának saját környül-állásai határozzák-el tzel szerentvaló fog-lalatosságait. Ha Erdélyt, melynek né-mely részén a' föld bujasága okozza a' rossz termést; a' melyben a' minden-na-pi élelemre megkívántató gabonamive-lésre sem lehet fogadott napszámosokat kapni; a' hol nem igen van olyan ága a' gazdaságnak, melyre tett költség, fá-radtság, munkatétel (robot), mind kész pénzé vetve, megfordítaná a' réa tett költséget; a' hol az élés nagyobb szük-ségeihez tartozókat dolgozó mesterem-bereken kívül, alig tud egynéhány más országból eltévedett szerentse-próbáló é-lelmet kapni; — ha ezt az Erdélyt, egy népes virágzó országhoz akarnók egyszer-re tenni, földjeit azzal az erőltetéssel mi-velni, nagy kereskedésekre szolgáló költséges készületeket tenni, fábrikákkal töl-teni-meg, 'sat., erőssen elvétnök a' kö-vetnivaló útát; rendre kell reá írni az országoknak-is a' különböző állapotokra; — Erdély még, nem a' Fábrikák, nem a' mester-mivekkel folytatható kereskedés-országa, ére, sokkal nagyobb népesség kívántatik. — Erdély lehet a' terményei-vel gazdag: aknai, bányái, nagy kintse-ket ontanak-ki minden esztendőben, jó földje, egészségés levegője az ország' fo-gyasztságán feljúlvaló terményeket adhat; kiállíthat derék lovakat, szép ökörtsor-dákat, a' legszebb merinosjuhakat, va-lamint sok más apróbb, 's nagyobb ke-lendőket, mellyeket a' mint a' kérdező igen jól megjegyzette most mind elő számlálni senki sem képes, tsak idővel tehetik azt lehetségessé, az általa bekívánt külömböző hiteles tudósítások közre-botsátásai.

b) Minekutánna a' költsönös egymás-kezére-dolgozása a' különböző személy-lyeknek, nemzeteknek, 's világ részei-

nek az a' hathatós eszköz, mely ma lehettségessé teszi minden egyes embernek annyi számtalan szükségeit kielégíteni, — igazságtalannak tartom ugyan, ha valamely ország, mérőben magában akarja zárkozni, minden külföldit megvetne, kizárna kebeléből; de másfelől éppen ezen költsönösség megkívánja, hogy minden ország, a' mennyit béhoz külföldi jószágot, ugyanannyit érőt vigyen is ki honni keresményt; különben a' pénz mind hágtatott mértékben fogyván az országban, végre, olyan nagy lesz a' különbség a' külföldi, 's a' hazai kelendők között, hogy csak kevés számú tehetősebbeknek lesz módjuk a' külföldieket megszerezni; — ez ma az állapotya Erdélynek-is.

c.) Valjon mi lehet az oka annak a' lankadtságnak, a' nemzeti szorgalom tökéletes ellen-pontjának, mely mostanság, fájdalom, oly' közönségesen ellepte országunkat? Nekem ugyan nintsen esméretem az ország régi környülményeiről, 's ennél-fogva egy nagy világosítás nélkül vagyok; nem tapasztaltam, nem tudom, hogy jött lassanként belé ebbe az állapotba, de azt közönségesen halom panaszoltatni, 's résszerint magam is naponként tapasztalom, hogy a' földmivelő' fáradtsága nem fordul-meg, a' mesterember' munkát-is nints' ki megfizesse, a' kereskedő áruít nints ki megvegye; az utolsó kettő önként foljó következése' az elsőnek. Erdélyben, a' természetők száma, a' fogyasztókéhoz mérve igen nagy, és így a' természetőnek szükségin feljúlvaló keresménye, kivált mint-hogy majd-minden, az élet első szükségin fejül valók, külföldről szeresztettek-meg — kevés betsü, 's nem ad ösztönt a' természetésre; — ha pedig a' természetőnek nintsen szükségin fejül, önként következik, hogy a' mesterember is a' ki a' természetőnek szükségin feljül tett

termesztéséből él, szenved. Isten, nem lehet egyébbel segíteni, hanem: — vagy a' természetőnek a' mostani kevésse kelendő, kevés betsü termények helyett, résszerént olyan kereseteket-is adni kezére, mellyek az országban kapósabbak, 's könnyebben pénzé tehetők legyenek, — vagy a' mi még hathatósabb lenne, a' terményeknek kifoljást szerezni külföldre, az által, hogy változtassanak azok könnyen kihordhatókká, 's külföldön keresett árukká; — úgy a' természető résznek ösztöne lévén a' munkásságra, szorgalomra, újj életre kapna, könnyen eltartaná a' mesterembereket, és kereskedőket, és ezeknek-is lenne ki megtérttse fáradtságokat; az egész ország meg-elevenednék.

d.) Végre, a' mi az-egyes kereset-ágait, a' kihordható, vagy benn-is pénzé tehető, vígan kelendőket illeti: azokat én elégtelen vagyok nem csak mind, hanem részént-is elő-számlálni; újra elmondom: magunk magunkat, 's Hazánkat nem esmérjük; — de tegye szent kötelességévé minden igaz Hazafi magának: a' Társalkodóban, ebben a' Haza állása közép pontyában egyesítés-végett beküldeni: minden egyes, külön-külön bár mely kitsinek tettő, de bizonyos tudásait. — Ilyen tudósítások lehetnek: — A' éti vásárookra hozattaknak, és azoknak keléseknek feljegyzése az országos vásárokról, sokadalmokról egyes környülf-állásos béjelentések, akármely városnak áru-portékákban, mesterség-mivekben, vásárló vidékben, mi móddalvaló állása; minden egyes helységnek, ha csak egy kis falu legyen-is az, valamely különös, másutt szokásban nem lévő, kereset-módját, köz-tudás alá hozni pl. Enyeden, ezen 's ezen a' napon igen népes héti vásár volt, hoztak igen sok tiszta buzát, volt legalább 1000 — 1500 véka a' piatzon, nagyon szedték mindenféle

emberek elegyesen, annyin 's annyin veték vékáját; vasat-is eleget hoztak a' Torotzkoiak, de nem volt kelete, pedig mindenféle gazdai szerszámok voltak hámborbeliek, öltson lehetett mindenké fellett a' kasza-vasat megvenni, 'sat. Kolosvárt a' Lörintznapi vásár gyenge volt; voltak, ugyan Pesti kereskedők-is öltözet nemükkel, görög materialisták, volt egy nürnbergi óras-is; de vevő nem sok volt; a' dohány-is a' merinos gyapjút keresték a' Pestiek, és jól fizették volna, de nem sok volt a' vásáron, fizették a' dohánynak másáját 00, a' gyapjút 000. 'sat. M. Vásárhelyen, van Z. nagyobb bolt, és y apró Kalmár, az élet első szükségeire valókat tűrhetőleg meglehet találni, de azon fejül majd semmit; külön valamely áru-portékát egy bolt sem tart, az egy vasas boltot kivéve. Kerekes jó van egy, de nyers fából dolgozik, Szatlerek mind rosszak, asztalosok jók, 'sat. (egy szóval apróra ígéri statisticáját a' városnak) - Disznódon, Szebentől nem messze fekvő Szász faluban, különönsön nagy keresetet úz a' föld népe bizonyos szűrőkészítéseivel, mellyeket külföldre-is hordanak, ki viszont esztendőnként mintegy 00 darabot, 's jön-bé a' falunak y pénze minden esztendőben. — Ezeket tsak példának-okáért, és tökéletesen szabad kény szerént, nem mint valóságos tudásokat hoztam fel, tsak képzetét kívántam, egy két húzással adni áról, millyen-forma tudósításokat kívánnak mentől-szamosabban beküldetve látni; kinek-kinek magának kell vidékét esmérni; — és éppen ez az, a' mit senki egyedül az egész országra-nézve meg nem tehet, de majd minden tag külön-külön, építője lehet, ezen szép és nagy alkotmányok.

E. sz. Gy,

Fel szállítás a' Disznód' környékén lakókhöz!

Disznód (Heltau) nem tsak kereskedési, és népe' jólléte tekintetéből, hanem a' pallérozottságára-nézve-is nagy figyelmét érdemelvén az egész országnak; bizodalommal megszollíttatnak minden a' vidékében lakó ember-barátok, 's Szász atyánkfiai, — ne terheltessenek ezen faturól mentől-környűállásosabb tudósítást küldeni-be; ez a' legszebb falú ma az országban, és külföldön-is ritkítni lehet párját!

Viszonozott szíves társalkodás

A' Társalkodó' 24-dik Számja alatt áll elő egy nevetlen munka, ilyen tzm alatt: *Szíves társalkodás, a' Nzti. Társalkodó érdemes íróival.* Az egésznek tsak kettejéről akarom én most rövid és tsekély vélekedésemet megtenni.

Zalatnai H. B. Méltóztasson a' Társalkodó Ur még egyszer figyelemmel és egész tsendességgel, H. B.-nek véleménynyét megolvasni: hol vagyon abban, tsak fél szóval is említve, hogy a' Hazán nem segített soha olyan, a' kinek abba fekvő birtoka nem volt; vagy pedig hogy nem segíthet ezután? — Az Ugar, kutyabőr, és dilatio-kérés az ellenségtől, elmésség akar lenni: de az effélékkel, soha még egy valódi dolgot is ügyibe el nem döntöttek.

Méltóztasson továbbá megfontolni, hogy mikor egy Törvény behozása-felől gondolkozik valaki; nem lehet képzetek' országában járni; a' calculust úgy kell tenni, hogy ha az egész nemzet a' legalatonabb egoistákból állana is, még is fenn-állhassan. Így, és tsak így, éri-el azt, hogy a' hazafiú nemes lélekkel bírók, nem kéntelenítettnek erejeket a' tsupa fennállhatásra vesztegetni, hanem maradnak az első haladás' ditsó ki eszköz-

lésére. — A' Mathematis és előre láto Logis lélekkel, megvetett fundamentomon virágoznak a' Poéták, Biografusok tárgyai, és ők magok is.

Az önnön interessét lehet és kell tehát itt felvenni, és tsupán-tsak azt; hogypedig az önnön interessé a' haza oltalmazására inkább meg ne lenne annál a' kinek sebbe nem dugható a' vagyonnya, mint a' másiknál, azt tsak nem lehet tagadni.

A' Borszéki óltsó Borvíz.

Ezen Frankos alkalmatosságot se akarám elszalasztani hogy sietve-is tisztelem mellett hosszú életet és egészséget ne kívánnjak; eszembe jutott egyszersmind a' Borszéki borvízről D u l n e r Úr-is (Társ. 528 lap):

Bóldog Haza! mire jutál

Ennyi jók birtokában? —

Nem lehet indulás nélkül

Könnyezni a' Hazában;

Öröm hejzett fájdalommal

Bús érzéssel eltelve

Borszék' önként ömledező;

Aldásait szemlélve.

Köszöni egy lelkes Magyar

Hazafinak figyelmét

Hogy a' Haza Nemessinek

Deriti-fel értelmét. —

De, köszöni Dulner Úrnak

Hogy a' köz jót nevelő

Szándékkal lessz ide-tova.

Tömött erszényt-emelő

Köszöni: hogy ki gondolta

A' Borvíznek Taxáját,

Mikor egy forinton veszi

Abrudbányán kupáját. —

1829-nek. nevezetes Jelenései (végezete).

7.

Ezer nyoltzszáz-huszon-kilentznek a' Neve,
Tsak annál-fogva is ki tetzhető leve,
Hogy folyása alatt, látok a' nagy észnek

Munkalodásai, mely szépen tenyésznek:
Parisba egy olyan kotsit készitének,
Mellyre éppen hatvan emberek ülének,
Még-is hát ló igen könnyen futott velle; —
Ilyen tsudát érni, mellyikünk remelle?

8.

Londonban más olyan kotsit tsinalának,
A' mely elcibe lovat se fogának,
Hanem tsak gőz erő által vitettetett,
Holott rajta tizen-négy ember ülhetett.
Fogadom hogy ha az Erdélybe jöhetne,
's egy gyáva Oláhval itt szembe mehétne,
Az mingyárt ördögnek nézné, 's így kiáltna:
Já ká D r á k u! színe pedig sárgát váltna,
Kezével magára kereszteteket hánna,
És előlle' messze nyargalni kívánna.

Ilyen különös nyoltz tárgyak, meltek lettek
Arra, hogy az elmúlt esztendő érettek,
Feledékenységbe előttünk ne mennyen. —
Nagy Isten! ki Úr v. mind földén, mind Mennyen,
Aggy az újba áldást, minnyájunknak nekünk,
Hogy lehessen bóldog személyünk, 's vidékünk,
Aggyad hogy mindenütt a' hol van több Vallás,
Légyen V e l l i n g t o n i hathatos javallás,
Melynél fogva azok szépen egygyezzenek,
Versengések köztök ne történhessenek,
Ne légyen panassza soholt azaz nagy ok:
Hogy az egydik vallást üldözik a' Nagyok. —

Irta. 1830-nak első napján

Boér Sándor.

Demophilus' folytatása.

A' beteg, arany ágyával, a' bolond,
fényes szerentséjével, egyyet ér.

A' mérséklett viz-ital, belső részed'
hévségit; a' tsendes beszéd, haragod'
tüztét, oltja-el.

A' fojtós bor, a' bőv ivásra, a' darabos
erkölt a' társalkodásra, alkalmatlanok.

A' majom haragját, 's a' hízelkedő'
fenyegetését, tartsd egynek.

Az életben, mint a' komédiában, az
első jelenést az ifjuság teszi: azért is,
azt legfigyelmetesebben nézik.

A' kötelező írásoknak, ha jó móddal,
vagynak készülve; tselekedeteidnek, ha
tiszták, úgy veheted hasznokat.

Mint a' plántákban, a' gyermekekben
is, az első hajlandóság, virtussok' jö-
vendőbéli gyümöltökre mutat.